

Riigikogu maaelukomisjoni istungi protokoll nr 165

Tallinn, Toompea

Esmaspäev, 21. september 2026

Algus 11.10, lõpp 12.51

Juhataja: Urmas Kruuse (esimees)

Protokollija: Jaanika Lokk (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Anti Allas, Maido Ruusmann, Andrus Seeme, Kalev Stoicescu

Komisjoni ametnikud: Marin Daniel (nõunik-sekretariaadijuhataja), Merle Kruusimägi (nõunik)

Puudus: Siim Pohlak

Kutsutud: Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi kalanduspoliitika osakonna kalavarude valdkonna juht Herki Tuus ja õigusosakonna peaspetsialist Jan Nilson (2. päevakorrapunkt); regionaal- ja põllumajandusminister Hendrik Johannes Terras, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi kantsler Triin Kõrgmaa, innovatsiooni ja strateegia asekanstler Tõnis Tänav, biomajanduse asekanstler Madis Pärtel ja kohalike omavalitsuste osakonna õigusnõunik Olivia Taluste (3. päevakorrapunkt)

Päevakord:

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Vabariigi Valitsuse algatatud kalapüügiseaduse muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (887 SE) teise lugemise ettevalmistamine
3. Kohtumine regionaal- ja põllumajandusministriga
4. Info ja muud küsimused

1. Nädala töökava kinnitamine

Anti Allas tegi ettepaneku täiendada maaelukomisjoni nädala töökava ning lisada sellesse 18 Riigikogu liikme algatatud loomakaitseaduse muutmise seaduse eelnõu (828 SE) arutelu.

Urmas Kruuse pani ettepaneku hääletusele.

Ettepanek ei leidnud toetust.

Vaadati läbi 2. töönädala (21.–27.09.2026) töökava.

Komisjoni istung esmaspäev, 21.09.2026 kell 11.10

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Vabariigi Valitsuse algatatud kalapüügiseaduse muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (887 SE) teise lugemise ettevalmistamine

3. Kohtumine regionaal- ja põllumajandusministriga

4. Info ja muud küsimused

Komisjoni istung teisipäev, 22.09.2026 kell 14.00

1. Vabariigi Valitsuse algatatud loomakaitseseaduse ja veterinaarseaduse muutmise seaduse eelnõu (899 SE) teise lugemise ettevalmistamine

2. Maareformi seaduse ja teiste seaduste muutmise väljatöötamiskavatsuse tutvustus

3. Info ja muud küsimused

Otsustati:

1.1. Täiendada maaelukomisjoni nädala töökava ning lisada sellesse 18 Riigikogu liikme algatatud loomakaitseseaduse muutmise seaduse eelnõu (828 SE) arutelu (poolt 2: Anti Allas, Kalev Stoicescu; vastu 3: Urmas Kruuse, Mairo Ruusmann, Andrus Seeme; erapooletuid 0).

1.2. Kinnitada nädala töökava (konsensus: Anti Allas, Urmas Kruuse, Mairo Ruusmann, Andrus Seeme, Kalev Stoicescu).

2. Vabariigi Valitsuse algatatud kalapüügiseaduse muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (887 SE) teise lugemise ettevalmistamine

Urmas Kruuse juhatas sisse päevakorrapunkti arutelu ning märkis, et tegemist on eelnõu jätkuaruteluga. Ta lisas, et eelnõu on täiskogu saalis teisel lugemisel sel kolmapäeval (23.09.26). Ta meenutas, et eelnõu viimasel arutelul maaelukomisjonis arutati Eestimaa Looduse Fondi (ELF) ettepanekute põhjal koostatud muudatusettepanekuid. Ta andis sõna Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi (REM) esindajatele.

Herki Tuus märkis, et eelnõu eesmärk on Euroopa Liidu (EL) kontrollimääruse ülevõtmine ja sellest tulenev õigusakti ajakohastamine. ELFi ettepanekud on pikemas vaates vajalikud, kuid neid oleks mõistlik menetleda järgmise kalapüügiseaduse muutmise raames. Praegune eelnõu peaks piirduma üksnes ELi kontrollimääruse ülevõtmisega.

Urmas Kruuse oli seisukohal, et eelnõuga luuakse vajalik raamistik, mistõttu tuleb eelnõu menetlusega edasi liikuda. Kalapüügiseaduse muudatused on vajalikud, sest nende alusel saab teha lihtsustusi ja taotleda Euroopa Komisjonilt (EK) vajalikke erandeid. Ta tegi ettepaneku eelnõu menetlusega edasi minna ning kiita heaks REMi lähenemine mitte lisada ELFi ettepanekuid käesolevasse eelnõusse.

Marin Daniel lisas, et sel juhul ei jõua ettepanekud muudatusettepanekute loetelusse, s.t eelnõule ei ole ühtegi muudatusettepanekut.

Anti Allas tundis huvi kalamüügi piirangute vastu. Ta küsis, kas rannapüügi puhul oleks võimalik küsida Euroopa Komisjonilt erisust.

Herki Tuus vastas, et nimetatud nõue tuleneb kontrollimäärusest. ELFi ettepaneku kohaselt võiks müügi piirangut kaaluda ka sisevetest püütud kala puhul, kuid pärast ettepaneku põhjalikku kaalumist otsustati sellest seekord loobuda.

Hendrik Johannes Terras küsis, kas on teada, kui paljusid inimesi võiks kümne kilogrammi päevane piirnorm mõjutada.

Anti Allas selgitas, et harrastuskalastaja ei käi kalal iga päev, mistõttu tundub piirang ebamõistlik.

Hendrik Johannes Terras märkis, et kala võib müüa rohkem kui kümne kilogrammi, kuid üks inimene ei tohi seda osta üle kümne kilogrammi.

Jan Nilson täpsustas, et müügikogus ei ole piiratud. Küsimus on selles, kas müügi kohta tuleb vormistada müügidokument ehk müügiteatis. Kümne kilogrammi piirang kehtib ühe ööpäeva ja ühe tarbija kohta.

Komisjoni liikmed nõustusid komisjoni esimehe ettepanekuga mitte lisada ELFi ettepanekuid

antud eelnõusse ning minna eelnõu menetlemisega edasi vastavalt k.a 15. septembri otsustele.

3. Kohtumine regionaal- ja põllumajandusministriga

Urmas Kruuse juhatas sisse päevakorrapunkti arutelu ning andis sõna ministrile.

Hendrik Johannes Terras andis ülevaate riigiplaani läbirääkimistest ning Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi (REM) positsioonidest ELi 2028+ eelarveperioodil (lisa). Ta märkis, et riigiplaanis suunati suurim osa (546 mln €) regionaal- ja põllumajandussektoris. Riigiplaani rakendatakse kahes etapis: esimesed neli aastat ja seejärel kolm aastat. 2031. aastal tehakse vahhindamine ehk hinnatakse meetmete toimimist. Esimese nelja aasta rahastus on 393 mln eurot ehk 75% kogusummast. Pärast vahhindamist lisandub ülejäänud 25%. Halduskulud moodustavad 4%. Minister tutvustas REMi ELi 2028+ eelarveperioodiks kavandatud meetmeid ning andis ülevaate kogukonna juhitud kohaliku arengu (LEADER) meetmest. Meetmete rahastuse kogusumma on 2130 mln €. Valitsuse kokkuleppe kohaselt on LEADERi programmile ELi 2028+ eelarvest ette nähtud 43,6 mln €. Samuti on kokku lepitud, et pärast 2031. aasta vahhindamist suunatakse programmi lisaraha.

Urmas Kruuse märkis, et käesoleval perioodil moodustas LEADER ligikaudu 10%.

Hendrik Johannes Terras vastas, et LEADERi meede on vajalik ja hästi käivitunud. Täna arvestatakse LEADERi meetme hulka ka kalandus-LEADER. Ta lisas, et Euroopa Komisjon (EK) on viidanud, et vahendite jaotus eeldab reforme. Eestis on täna 26 LEADER tegevusrühma, mis on halduskulusid arvestades üsna suur arv. LEADERi kogukondadega on arutatud reformi vajadust ning tulevikus tuleb tegevusrühmade arvu vähendada.

Maido Ruusmann märkis, et käesoleval perioodil oli LEADERi rahastus koos riigi panusega ligikaudu 140 mln €. Ta küsis, milline summa on kavandatud uueks perioodiks.

Triin Kõrgmaa vastas, et uuel perioodil rahastatakse LEADERit riigiplaani alusel ning riigil ei ole kohustust lisada omaosalust. Riik otsustab ise, kas ta lisab raha või mitte. Ilma riigipoolse kaasrahastuseta on LEADERi meetme rahastus järgmisel perioodil 43 mln €. LEADERi puhul on probleemiks, et halduskulud ja tegelik kasu ei ole proportsioonis. Sellele on viidatud ka kontrollikoja aruandes. Seetõttu on reformid vajalikud. Riigiplaani puhul minnakse üle tulemuspõhisele rahastamisele. Riigi kogurahastus (6,5 mld €) võib väheneda, kui ei täideta reformimise eesmärke.

Maido Ruusmann märkis, et käesoleval perioodil eraldati LEADERile ligikaudu 97 mln €, siis järgmisel perioodil tuleb ELi rahastusest u 43 mln €.

Hendrik Johannes Terras selgitas, et kalanduse LEADERit on seni jagatud LEADERi võrgustiku kaudu.

Triin Kõrgmaa lisas, et käesoleval perioodil on LEADERi ja kalanduse LEADERi rahastus koos riigi osalusega kokku ligikaudu 140 mln €. Praeguseks on valitsuse tasandil kokku lepitud 43 mln € suuruses ELi rahastuses. Nelja aasta pärast lisandub veel vahendeid.

Hendrik Johannes Terras märkis, et täna ei ole veel lõplikke otsuseid tehtud ning lahtiseks on jäänud kolm küsimust. Esiteks ei ole peaministrid kogu eelarvet veel kinnitanud, mistõttu võib praegune esialgne versioon veel muutuda. Teiseks on lubatud, et pärast vahhindamist 2031. aastal lisandub vahendeid, kuid mis suuruses, seda ei ole teada. Kolmandaks ei ole veel välja töötatud tulevase perioodi kalandusmeetmeid. Kuna nimetatud kolm küsimust on täna veel vastuseta, on üks-ühele võrdlust keeruline teha.

Anti Allas küsis, kust tuleb kalandus-LEADERi raha.

Hendrik Johannes Terras selgitas, et LEADER on kogukondlik jaotusmehhanism. Pärast kalandusmeetmete väljatöötamist saab öelda, kui suur summa suunatakse LEADERisse. Kalanduse eelarve (ligikaudu 70 mln €) ei ole meetmete vahel veel jaotatud.

Anti Allas oli seisukohal, et kogukonnad tunnevad kõige paremini kohalikku elu ja selle kitsaskohti. Kui Eestis oleks vaid kaks-kolm LEADER tegevusrühma, kaoks LEADERi mõte.

Urmas Kruuse märkis, et praegu on LEADER tegevusrühmi peaaegu kaks korda rohkem kui maakondi. LEADERi lõplik rahastus selgub pärast otsuste tegemist. Ta lisas, et reservi jäetud 25% on summa, mis ei ole seotud ühegi konkreetse valdkonnaga, mistõttu saab võimul olev valitsus otsustada, kuhu raha suunata.

Kalev Stoicescu palus selgitada vähenevat pindalapõhist sissetulekutoetust, mis moodustab ligikaudu kolmandiku kõigist meetmetest.

Hendrik Johannes Terras selgitas, et see on üks peamisi põllumajandustoetusi, mida makstakse põllumajandusmaad omavatele põllumajandusettevõtjatele. Tegemist on põllumajandusettevõtja põhisissetulekutoetusega.

Triin Kõrgmaa lisas, et tegemist on ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) kohustusliku meetmega (pindalapõhine toetus). Liikmesriigile on ette nähtud kohustuslikud meetmed, mida peab rakendama.

Madis Pärtel märkis, et arvestades Ukraina võimalikku liitumist ning olukorda, kus 80% toetustest läheb 20%-le ettevõtetest, soovitakse kehtestada toetuslaed. Teatud suurusega ettevõtted ei saaks sel juhul toetust üle piirmäära.

Minister lisas, et Eesti on toetuslagede vastu, sest meie tootmisüksused on suured võrreldes vana Euroopa väikeste põllumajandusettevõtetega. Ühise põllumajanduspoliitika tulevikuga seonduv on veel läbirääkimisel.

Kalev Stoicescu küsis, kuidas erineb Eesti toetustase ELi keskmisest.

Hendrik Johannes Terras vastas, et põhisissetulekutoetus on Eestis ligikaudu 82% ELi keskmisest. Euroopa Komisjon eraldas Eestile selle erinevuse vähendamiseks 546 mln €. Põllumajandustootjad on seisukohal, et eraldatud raha tuleks kasutada sektori arendamiseks (investeeringuteks), mitte üksnes hektaripõhiseks toetuseks. Kõiki toetusi arvestades on Eesti olukord ELi keskmisega võrreldes paranenud.

Andrus Seeme märkis, et käesoleval perioodil eraldati LEADERile 140 mln €. Järgmisel perioodil on neljaks aastaks ette nähtud ligikaudu 43 mln € ning pärast 2031. aasta vahhindamist lisandub vahendeid. Seega hetkel ei ole perioodid võrreldavad.

Hendrik Johannes Terras nõustus eelkõnelejaga.

Andrus Seeme tundis huvi idapiirialadele suunatud meetme vastu ja küsis, kas see hõlmab lisaks Ida-Virumaale ka Võrumaad.

Triin Kõrgmaa vastas, et meede hõlmab kogu Peipsi järvega piirnevat ala ehk Ida-Eestit ja Kagu-Eestit. Riigikontrolli raportis viidati samuti vajadusele käsitleda neid piirkondi ühtse piirialana.

Urmas Kruuse tundis huvi territoriaalsete ja kohalike koostööalgatuste meetme vastu.

Madis Pärtel vastas, et tegemist on koostöömeetmetega, mille eesmärk on edendada ühistulist tootmist ja töötlemist.

Anti Allas palus REMi esindajatel saata maaelukomisjoni liikmetele võrdlev tabel käesoleva ja tulevase perioodi meetmete ja nende rahastuse kohta. Tema sõnul on oluline, et komisjoniliikmetel oleks muudatustest selge ülevaade. Poliitilisi otsuseid saab teha üksnes piisava info alusel. Reservi jäetud vahendite näol ei ole tegemist lisarahaga. Ta kahtles, et pärast vahhindamist lisandub vahendeid LEADERile.

Hendrik Johannes Terras selgitas, et ELi raha jaotamise loogika on põhjalikult muutunud. Uuest perioodist on raha jaotuse aluseks riigiplaan. Euroopa Komisjon nägi ette, et 25% vahenditest tuleb jätta reservi, mis jätab ruumi ka poliitilisteks valikuteks.

Anti Allas märkis, et idapiiri rahastuse kohta on esitatud erinevaid seisukohti ja summasid. Ta uuris rahastuse mahu ja kasutusotstarbe kohta, s.t kas vahendid on kavas suunata sisekaitsele või eelkõige maaelu, ettevõtluse ja elukeskkonna arendamisele.

Triin Kõrgmaa täpsustas, et REM suunab vahendeid eelkõige elukeskkonna ja ettevõtluse arendamisele. REM teeb koostööd Siseministeeriumiga, mille haldusalas on elanikkonnakaitse.

Madis Pärtel juhtis tähelepanu, et meetmed erinevad periooditi, mistõttu ei ole võimalik koostada täielikult võrreldavat tabelit. Näiteks olid käesoleval perioodil kalandus-LEADER ja maapiirkonna LEADER eraldi, kuid uuel perioodil on need koos. Ta lubas komisjoni liikmetele saata võimalikult täpse võrdlustabeli.

Hendrik Johannes Terras lisas, et osa meetmeid kajastub teiste ministeeriumide eelarvetes, nt on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (MKM) haldusalas ettevõtlustoetused, mis on suunatud maapiirkondadele.

Maido Ruusmann märkis, et käesoleval perioodil koosnes LEADERi toetus ELi ja riigi rahastusest. Tulevase perioodi kohta on täna teada üksnes ELi rahastus. See erinevus tuleb samuti tabelis selgelt välja tuua.

Anti Allas märkis, et REMi kavandatud meetmete hulgas on veel teisigi meetmeid, mille eelarve on vähenenud.

Urmas Kruuse märkis, et ministeerium saadab komisjoni liikmetele võrdlustabeli koos selgitustega. Ta oli seisukohal, et tabelisse saab lisada ka teiste ministeeriumide eelarvetes olevad regionaalarengule suunatud meetmed (rahastus).

Anti Allas leidis, et komisjon peaks arutama sihttasemeid ja ootusi, kui palju peaksid teised ministeeriumid panustama regionaalarengusse. Kui täna ei tehta selgeid otsuseid, võib raha valdkonnast välja liikuda. Komisjoni ülesanne on kujundada selles küsimuses poliitikat, sest vastasel juhul ei pruugi raha maapiirkondadesse jõuda.

Urmas Kruuse vastas, et regionaalsete investeeringute puhul tuleb arvestada ka piirkondade võimega raha mõistlikult kasutada. Absoluutarve ei tohiks määrata ilma analüüsita ning läbi tuleks rääkida põllumajandustootjate ja teiste ettevõtjatega. Ka järgmistel valitsustel peab säilima võimalus kujundada poliitikat, mistõttu ei tuleks 25% reservi käsitleda liiga kitsalt.

Hendrik Johannes Terras märkis, et eelmisel nädalal alustati koos teiste ministeeriumidega sihttasemete väljatöötamist. Esialgselt kava saab maaelukomisjonile tutvustada paari-kolme kuu pärast.

Minister andis ülevaate valitsuse tegevusprogrammi täidetud ja täitmisel olevatest ülesannetest REMi vastutusalas (lisa). Ta märkis, et tegevuskava 42 tegevusest on ligikaudu kaks kolmandikku täidetud ja 11 tegevust täitmisel. Kõneleja tõi esile, et PRIA ja PTA koostöös on vähendatud dubleerivaid kontrole. Täitmisel on ühistranspordi taktsõiduplaanide rakendamine ja liinivõrgu parem sidustamine. Samuti tegeletakse erimärgistatud diislikütuse kasutusvõimaluste laiendamisega põllumajanduses ja sellega seotud transpordis. Sellel ettepanekul on laiapindne toetus, välja arvatud Rahandusministeeriumis.

Urmas Kruuse tundis huvi kohaliku toidu osakaalu suurendamise vastu riigihangetes.

Triin Kõrgmaa vastas, et valmimas on vastav raport, mis võetakse vastu käesoleva kuu lõpus. Raporti põhjal peab Kliimaministeerium (KLIM) muutma kestlikkuse nõudeid kehtestavat ministri määrust.

Urmas Kruuse küsis, kas teema jääb Kliimaministeeriumi haldusalasse.

Triin Kõrgmaa selgitas, et KLIM määratleb kestlikkuse põhimõtted, mida tuleb edaspidi riigihangetes järgida.

Urmas Kruuse soovis teada, kas kestlikkuse kõrval võetakse arvesse ka kvaliteedikavasid.

Triin Kõrgmaa ei osanud sellele vastata, sest ei olnud raportiga veel tutvunud. Ta lisas, et REMi toiduohutuse osakond on koostöös KLIMi esindajatega valmis raportit komisjonile tutvustama.

Urmas Kruuse märkis, et komisjon on raporti tutvustamisest huvitatud. Ta oli seisukohal, et kvaliteedikavasid tuleks arvestada riigihangetes. Näiteks võiks riigihanke tingimustes viidata riiklikult tunnustatud kvaliteedikava raames toodetud toodete kasutamise võimalusele. Kuna välismaised ettevõtjad üldjuhul Eesti riiklikus kvaliteedikavas ei osale, looks see Eesti ettevõtjatele ausama ja parema konkurentsikeskkonna.

Hendrik Johannes Terras andis ülevaate ministeeriumi määruste revisjonist (lisa). REMi haldusalas on kokku 630 määrust. Halduskoormust on vähendatud ligi 80 määruse puhul ning 33 määrust on tunnistatud kehtetuks.

Madis Pärtel andis ülevaate põllumajanduse ja kalanduse arengukavast aastani 2030 (PõKa 2030). Ta märkis, et arengukava vahehindamise järel otsustati seda täiendada. PõKa koostamise ajal ei olnud toidujulgeolek nii olulisel kohal kui praegu, mistõttu arengukava ajakohastati.

Kalev Stoicescu rõhutas toidujulgeoleku tähtsust ja uuris varude kohta.

Triin Kõrgmaa vastas, et Varude Keskus on MKMi haldusalas. Varude revisjoni käigus on arutatud, millised peaksid olema toimetulekuvarud ehk varud, millest saab kriisiolukorras valmistada vajalikke tooteid. Eesmärk on liikuda kulukatest valmistoodanguvarudest toorainevarude suunas.

Hendrik Johannes Terras lisas, et eeskujuks on võetud Soome, kus tugev tööstus ja tooraine kättesaadavus võimaldavad kriisiolukorras katta toiduvajaduse.

Kalev Stoicescu küsis, kas varude küsimust alles arutatakse või on olemas ka konkreetsed plaanid ja otsused.

Hendrik Johannes Terras vastas, et uuel perioodil on kavandatud mitu meetet, mis toetavad varude eesmärki, sh investeeringud toidutööstusse. Suurem tööstusvõimekus aitab suurendada kriisikindlust.

Triin Kõrgmaa lisas, et ettevõtjaid on vaja motiveerida. Seda saab teha erinevate finantsinstrumentide kaudu. Ka käesoleva perioodi meetmetesse on lisatud kriisikindluse komponent, nt toetatakse põllumajandustootjate ja toidutootjate kütusemahutite rajamist, energiatõhusust, sh generaatorivõimekuse loomist. Neid tegevusi jätkatakse nii praeguse rahastusperioodi lõpuni kui ka järgmisel perioodil.

Kalev Stoicescu märkis, et toiduvaredega on seotud kaks probleemi. Esiteks ei ole varu piisavalt ja teiseks ei ole eri valdkondades kasutatavad perioodid omavahel kooskõlas.

Hendrik Johannes Terras vastas, et toidujulgeoleku strateegia koostamisel lähtuti kaitseväärt hinnangust selle kohta, kui pika perioodi peavad varud katma. Selle põhjal on hakatud meetmetesse lisama tegevusi võimelünkade kõrvaldamiseks.

Triin Kõrgmaa lisas, et riigikaitse arengukava uue perioodi dokumendis käsitletakse esimest korda toidu varustuskindlust. Tulevane sihttase peaks olema vähemalt üks kuu.

Anti Allas tundis huvi sealiha isevarustatuse vastu.

Triin Kõrgmaa vastas, et isevarustatuse tase on hakanud taastuma ja on juba kõrgem kui aasta alguses. Maag Gruppi kuuluv Ekseko avas taas emiste tootmisüksuse. Avatud on suur toetusmeede (14 mln €), mille eesmärk on taastada algtootmine ja algkari ning ajakohastada nuumafarme.

Hendrik Johannes Terras lisas, et seakasvatuse sektori taastumine on toimunud oodatust kiiremini. Tänavu ei järgnenud ka uut SAKi lainet. Isevarustatuse sihttaseme määramisel tuleb arvestada, et rahuajal tegutsevad ettevõtted ühise turu tingimustes. Sealiha hinna määrab

eelkõige Saksamaa. Euroopas toodetakse sealihha rohkem, kui tarbitakse. Järgmise perioodi investeeringumeetmed aitavad isevarustatust suurendada.

Anti Allas märkis, et praegu teenitakse ühe sea kohta 50 € kahjumit. Ta küsis, kas Eesti taotleb erandit sektori toetamiseks.

Hendrik Johannes Terras vastas, et sealihha hind on hakanud stabiliseeruma. Praegu on kahjum ühe sea kohta ligikaudu 20–30 eurot ja sealihha hind tõuseb järk-järgult.

Triin Kõrgmaa lisas, et ELis toodetakse sealihha ligikaudu 13% rohkem, kui siseturg vajab. Eesti sealihha hinda mõjutavad suurte tootjariikide (nt Saksamaa ja Hispaania) olukord. Eelmisel aastal oli neile riikidele kolmandate riikide turud suletud SAKi tõttu, mistõttu suunati liha rohkem oma riigi või ELi siseturule.

Urmas Kruuse märkis, et isevarustatuse tase näitab tootmisvõimekust, kuid ei taga iseenesest head hinda, sest seda mõjutavad ka mitmed teised tegurid.

Anti Allas küsis, kas ministeerium kaalub sealihakasvatuse sektori toetamist.

Hendrik Johannes Terras vastas, et EL on suunanud üle 30 mln € erinevate mõjutegurite leevendamiseks. Erandi või toetuse taotlemise teeb keeruliseks asjaolu, et kõik liikmesriigid on sarnases olukorras. Võimalik lahendus ei saa olla üksnes Eesti-keskne, sest Euroopa Komisjon ei saa teha ainult Eestit soosivat otsust. Teemat arutatakse põllumajandusministrite ümarlaual.

Madis Pärtel lisas, et EKga on kohtunud ja arutatud seakasvatuse sektori olukorda. ELi finantsaasta kestab oktoobrini ning praeguse perioodi vahendid on juba jaotatud, mistõttu saab rääkida eelkõige järgmisest finantsaastast. Ta märkis, et sealihha tootmise omahind Eestis on märksa kõrgem kui ELi keskmine. Praegu on rümba müügihind 1,6 €/kg, kuid Eestis on omahind ligikaudu 1,9 €/kg. Ta märkis, et varustuskindlus ja toidujulgeolek on REMi jaoks olulised teemad. Toidujulgeoleku alus on riigi võime ise toitu toota, mistõttu tuleb vaadelda tervikuna algtootmist, töötlevat tööstust, logistikat ja kogu tarneahela toimimist kuni varudeni. Nimetatud valdkonnad on riigiplaanis suure osas kaetud. Isevarustatuse sihttasemete kohta selgitas ta, et PõKa ülevaatamise käigus sõnastati eesmärk liikuda 80% isevarustatuse poole, nt täna on köögiviljade isevarustatuse tase u 30% ning eesmärk on jõuda 80%-ni. Selleks on riigiplaanis ette nähtud konkreetsed tegevused.

Kalev Stoicescu soovis saada andmeid põllumajandussektorite isevarustatuse tasemete kohta. Ta tundis huvi toidumärgiste vastu, mis tähistavad Eesti tooteid.

Triin Kõrgmaa vastas, et päritolu peab olema selgelt märgitud loomse toorme (sh liha-, piima-, kala- ja munatoodete) puhul. Märge „toodetud Eestis“ ei tähenda aga, et toode peab olema valmistatud Eestist pärit toorainest. Lipumärk on Toiduliidu kaubamärk ning selle kasutamise nõuded ei kuulu ministeeriumi pädevusse.

Hendrik Johannes Terras andis ülevaate läbirääkimistest, mis puudutavad erimärgistatud diislikütuse kasutamise lubamist põllumajandustöödeks kohandatud veoautodes (lisa). Ta märkis, et hinnanguliselt väärkasutatakse ligikaudu 9% erimärgistatud diislikütusest.

Urmas Kruuse küsis, mille põhjal väärkasutust hinnati.

Madis Pärtel vastas, et hinnang jääb sõltuvalt arvutusviisist vahemikku 5–15%. Väärkasutuse ligikaudset ulatust saab hinnata, võrreldes loomade ja hektarite arvu tarbitud erimärgistatud diislikütuse kogusega. Kontrolli tehakse kahel viisil. Esimene on füüsiline n-ö paagikontroll, mille käigus kontrollitakse, kas paagis on erimärgistatud või tavaline kütus. Kuna see kontroll on kulukas, tehakse seda harva. Teine võimalus on andmepõhine kontroll. PRIA registritest nähtub ettevõtte loomade hulk ja maa suurus ning kasutatud erimärgistatud diislikütuse kogus. Nende andmete võrdlemisel saab tuvastada kõrvalekaldeid. Täna andmepõhist kontrolli ei tehta.

Hendrik Johannes Terras märkis, et erimärgistatud diislikütuse süsteem sobib põllumajandustootjatele. Erandi tegemisel laekuks aktsiisi ligikaudu 4 mln € vähem.

Urmas Kruuse küsis, kuidas on kavas teemaga edasi minna. Ta juhtis tähelepanu, et olemasolevate andmete põhjal ei saa kõiki kõrvalekaldeid automaatselt väärkasutuseks pidada. Näiteks võib põllumajandusettevõtte osutada teenust teisele ettevõttele. Samas peaks olemasolevate andmete põhjal olema võimalik teha riskipõhist kontrolli. Tema sõnul tõlgendab Eesti erimärgistatud diislikütuse kasutamist ja põllumajandustehnika mõistet Euroopa keskmisega võrreldes kitsalt. Tuleb vältida bürokraatia liigset suurendamist, sest süsteem on seni hästi toiminud. Kui ministriumid kokkuleppele ei jõua, tuleb küsimus lahendada Riigikogus.

Hendrik Johannes Terras märkis, et Rahandusministeeriumil puudub poliitiline tahe muudatuse tegemiseks ning küsimus on seetõttu pigem Reformierakonnale.

Anti Allas märkis, et maal elamist ja oma tarbeks toidu tootmist tuleks toetada, kuid erimärgistatud diislikütuse kasutamiseks peab inimene olema ettevõtja. Erasisik võib küll maad harida, seda korras hoida, oma tarbeks toota ja PRIAlt toetust taotleda, kuid erimärgistatud diislikütust ta kasutada ei saa.

Urmas Kruuse märkis, et limiitidest ja piirmääradest loobumine oli põllumajandussektori enda ettepanek. Ettevõtte asutamine on Eestis lihtne.

Madis Pärtel märkis, et REM kavatses lähiajal esitada eelnõu, milles määratletakse põllumajandusveoki mõiste. Samuti tellitakse Maaelu Teadmuskkeskuse (METK) eksperdihinnang, mille alusel saab Maksu- ja Tolliamet kontrolli teha.

Urmas Kruuse märkis, et küsimus on eelkõige selles, mille põhjal saaks väärkasutuse kahtlust juriidiliselt tõendada ja ettevõtet kontrollida. Ta küsis, kas kehtiv õigus takistab kontrollida ettevõtet, mille puhul on PRIA tuvastanud kõrvalekalde.

Madis Pärtel vastas, et küsimus on eelkõige tõendatavuses. Teine võimalik põhjus on, et Rahandusministeerium otsib viivitamiseks vabandusi.

Urmas Kruuse sõnul on ühtsete etalonide koostamine keeruline, sest põllumajandustootmised on erinevad. See suurendaks bürokraatiat veelgi.

Hendrik Johannes Terras leidis, et tegemist ei ole sisulise probleemiga, vaid Rahandusministeeriumi soovimatusega erimärgistatud diislikütusega seonduvaga edasi liikuda.

Hendrik Johannes Terras andis ülevaate seadusloome plaanidest (lisa).

Urmas Kruuse tundis huvi maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu vastu.

Triin Kõrgmaa vastas, et Maaelu Edendamise Sihtasutuse (MES) meetme rakendusperioodi pikendatakse. See võimaldab tagasilaekuva raha suunata uuesti samasse meetmesse ja selle kasutamist jätkata. Täna on hästi käivitunud maapiirkondade kaasfinantseerimise meede, millega on kaasa tulnud ka pangad. Meetme sihtrühm on maapiirkonnad.

Maido Ruusmann märkis, et täna saavad toetust kasutada kuni 1000 elanikuga alevikud. Ta tegi ettepaneku laiendada meedet ka väikelinnadele, kus võib esineda turutõrkeid.

Madis Pärtel vastas, et sarnaseid ettepanekuid on MESi nõukogus arutatud, kuid piirmäära ei ole seni muudetud. Ta lubas teemat arutada.

Maido Ruusmann leidis, et analüüsida tuleks turutõrke olemasolu ja olemust. Turutõrge esineb eelkõige piirkondades, kus ehitushind ületab kinnisvara turuväärtust. Tema hinnangul on kindla elanike arvu, näiteks 8000 elaniku piiri seadmine keeruline ning pigem tuleks täpsemalt määratleda turutõrke tunnused.

Hendrik Johannes Terras tänas hea ettepaneku eest.

Andrus Seeme märkis, et vedelikütuse erimärgistamise seaduse, liiklusseaduse ja raskeveokimaksu seaduse muutmise seaduse eelnõu on kavas esitada Vabariigi Valitsusele käesoleva aasta detsembris. Ta küsis, kas eelnõuga saaks kiiremini edasi liikuda.

Madis Pärtel vastas, et võimaluse korral esitatakse eelnõu valitsusele varem.

Regionaal- ja põllumajandusminister märkis, et selleks on vaja poliitilist kokkulepet.

Andrus Seeme lisas, et vastava seaduseelnõu võib algatada ka Riigikogus.

Anti Allas tegi ettepaneku arutada maapiirkondade toetuste taset, s.t võrrelda, kui suur osa ELi vahenditest suunatakse väljapoole suuremaid linnu. Ta märkis, et tema andmetel on Eesti selles võrdluses Euroopa riikide seas tagapool. Ta lisas, et Euroopa võrdlustabelite kohaselt suunab Eesti maapiirkonna elaniku kohta toetusi vähem kui nt Poola, Ungari ja Saksamaa. ELi toetuste eesmärk on eelkõige piirkondlike erinevuste tasandamine, kuid Eesti on kasutanud neid võimalusi võrdlemisi tagasihoidlikult. Ta pidas oluliseks, et komisjon arutaks teemat, et saada ülevaade senistest prioriteetidest ja edasistest suundadest. Võrdluses võiks käsitleda kolme fondi: Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi ja Ühtekuuluvusfondi.

Urmas Kruuse palus saata komisjonile Anti Allase nimetatud andmed ning selgitused.

Urmas Kruuse palus anda ülevaate põhiseaduskomisjoni menetluses olevast Riigikogu liikmete algatatud pühasustusega väikesaarte seaduse muutmise seaduse eelnõust (685 SE), mille menetlus on seiskunud.

Kalev Stoicescu märkis, et soov on saada vastus küsimusele, miks eelnõu menetlemine on peatunud.

Olivia Taluste selgitas, et eelnõu 685 SE menetlemise raames on toimunud neli arutelu Riigikogu põhiseaduskomisjonis. Kahel korral olid aruteludesse kaasatud huvirühmad: saarvaldade, Eesti Saarte Kogu ja kohalike omavalitsuste esindajad. Viimati arutati eelnõu seoses Vabariigi Valitsuse algatatud kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse (KOKS) muutmise eelnõuga (688 SE). KOKSi muudatused võeti Riigikogus vastu k.a 21. jaanuaril. Põhiseaduskomisjonis tekitas teravat arutelu, kas riik ja kohalikud omavalitsused peaksid ja suudaksid leida vahendeid vähemalt ühe elanikuga väikesaarte toetamiseks. Vabariigi Valitsus oli seisukohal, et toetada ei ole võimalik alla viie elanikuga väikesaari.

Kalev Stoicescu märkis, et alla viie elanikuga väikesaari on vaid mõned üksikud ja tegemist on ajalooliselt asustatud saartega. Ta avaldas kahetsust, et eelnõu menetlemine on peatunud. Seaduse järgi on viie püsielanikuga saar väikesaar, kuid nelja püsielanikuga mitte. Ta oli seisukohal, et iga inimene on oluline, olenemata sellest, mitme elanikuga saarega on tegemist.

Urmas Kruuse märkis, et kui väikesaar lisatakse toetatavate saarte nimekirja, peab riik tagama seal teatud teenused.

Olivia Taluste märkis, et eelnõu aruteludel jäid osa küsimusi lahtiseks ning osa küsimusi lahendati KOKSi muutmise paketi. Kehtiv pühasustusega väikesaarte seadus sätestab, et riigi ja kohalike omavalitsuste eesmärk on tagada nimistusse kuuluvatel pühasustusega väikesaartel esmatähtsate avalike teenuste kättesaadavus. Nende hulka kuuluvad näiteks politsei- ja päästeteenus, joogivesi, posti- ja elektrooniline side, elektrivarustus, transpordiühendus, alus-, põhi- ja keskhariidus ning sotsiaalsabi. Seaduse sõnastuse järgi laieneksid need nõuded eelnõu toetuse korral ka kõigile alla viie elanikuga saartele.

Kalev Stoicescu juhtis tähelepanu, et küsimus puudutab nelja kuni viit väikest saart.

Olivia Taluste lisas, et Vabariigi Valitsuse juurde moodustatud väikesaarte komisjonis arutatakse saarte investeeringuvajadusi. Raskusi tekitab vajalike teenuste tagamine ka nimistusse kuuluvatele saartele. Olemas on väikesaarte programm, kuid riigieelarvelised toetusmeetmed ei kata kõiki vajadusi. Ka 2017. aastal menetleti Riigikogus väikesaarte seaduse muudatusi ning tol korral otsustati, et riik toetab teatud arvu elanikega pühasustatud väikesaari.

Urmas Kruuse märkis, et eelnõu 685 SE ja sellega seotud küsimused ei kuulu maaelukomisjoni pädevusse. Riigikogu liikmena saab alati teha ettepanekuid või leida mõttekaaslast eelnõu algatamiseks.

Urmas Kruuse tundis huvi PõKa mõõdikute vastu. Näiteks hiljuti muudeti kohaliku toiduaine eelistamise mõõdikut ning nüüd vaadeldakse, kui palju inimene tegelikult ostab Eesti märgistusega toiduaineid, mitte seda, kuivõrd ta eelistab kodumaist toitu. Ta oli seisukohal, et kohaliku toidu tutvustamiseks tuleks suunata veel enam vahendeid. Eesti tootmismahd on globaalses võrdluses suhteliselt väike, mistõttu on kvaliteet ja tugev bränd väga olulised.

Madis Pärtel märkis, et REMi jaoks on oluline kohaliku toidu eelistamine, kuid kahjuks on see näitaja languses. Eelkõige võib see olla seotud üldise majandusliku olukorraga. Ta lisas, et kohaliku toidu propageerimiseks korraldatakse mitmeid üritusi, nt avatud talude päev, Eesti toidu kuu ja avatud kalasadamate päev. Täna hinnatakse nimetatud projektide toimimist.

Urmas Kruuse nentis, et Eesti toiduainetööstused ei ole kuigi aktiivsed Euroopa fondidest raha taotlema. Ta küsis, kas seda on võimalik muuta ning kas takistuseks on meie ettevõtete väiksus, oskuste puudumine või vähene koostöö.

Tõnis Tänav vastas, et see küsimus puudutab eelkõige Euroopa konkurentsivõime fondi. Eesti on oma seisukohtades rõhutanud, et nimetatud fondile juurdepääsu tingimused võiksid olla lihtsamad. Meie sektori ettevõtted on liiga väikesed või nende teadus- ja arendusvõimekus ei ole piisav. Euroopa-ülesed fondid on väga teadmusmahukad ning neisse kandideerivad ettevõtted peavad esitama väga uuenduslikke projekte. Ta nõustus, et Eestis on vähe oskusi ja kogemusi sellistest fondidest raha taotleda.

Urmas Kruuse märkis, et see puudutab ka turundusvõimekust. Täna teevad Eestis reklaami nt Kreeka puuviljatootjad. Tuleks mõelda, kuidas arendada koostööd teadlaste ja põllumajandusettevõtete vahel ning tugevdada turundust.

Madis Pärtel vastas, et ELis on promomeede, millega on võimalik reklaamida ELis toodetud toitu. Reklaamis ei rõhutata konkreetset päritoluriiki ega toodet, näiteks Kreeka puuvilju või Eesti juustu, vaid edendatakse üldiselt juustude, puuviljade või köögiviljade tarbimist. Üks selline puuvilju tutvustav programm jõuab ka Eestisse.

Triin Kõrgmaa täiendas, et küsimus on ka katusorganisatsioonides ja nende toetuste taotlemise võimekuses. Eestis on kaks suuremat katusorganisatsiooni (Toiduliit ja Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda), kes suudavad Euroopa rahastust taotleda, kuid kindlasti mitte nii suures mahus kui suurte riikide katusorganisatsioonid.

Urmas Kruuse märkis, et Eestis on organisatsioone, kes oskavad väga hästi taotlusi kirjutada. Täna jääb see võimekus kasutamata, mistõttu tuleb mõelda, kuidas järgmisel perioodil oleks võimalik oskusteavet (*know-how*) ära kasutada.

Tõnis Tänav nõustus eelkõnelejaga, kuid märkis, et tegemist on suure väljakutsega. Täna otsitakse koostöövõimalusi. Oluline on kaasata rohkem toidutootmisele sisendeid pakkuvaid sektoreid, nt keemia- ja masinatööstust, ning selgitada nende ettevõtjatele paremini toidutootjate probleeme. Innovatsioon ei tähenda, et põllumees hakkab endale ise nt drooni välja töötama. Ta ostab selle droonitootjalt vastavalt oma vajadustele. Koostöösse on vaja kaasata teisi valdkondi (nt droonitööstus ja kaameratootjad). On oluline, et innovatsiooni arendamisele spetsialiseerunud sektorid teaksid põllumajandus- ja toidutootmissektori vajadusi ning ootusi.

Urmas Kruuse tundis huvi Polli aiandusuuringute keskuse olukorra vastu.

Tõnis Tänav märkis, et täna on üle vaatamisel geneetiliste ressursside ja sordiaretuse programmid. Järgmiseks aastaks on rahastus olemas ning uued kokkulepped võiks sõlmida tuleva aasta alguses. Täna on sobiv aeg arutada läbi geneetiliste ressursside kogumise ja säilitamise sihid ning eesmärgid. Samuti tuleks sordiaretusprogrammi puhul arutada, millistele kultuuridele, valdkondadele ja teemadele edaspidi võiks keskenduda. Ministeerium on arvestanud praeguse rahastuse jätkumisega. REMi seisukoht on, et geneetiliste ressursside programm peaks jätkuma. Selleteemalised arutelud ja sisendid on teretulnud. Ministeerium saab omalt poolt tutvustada aasta alguses tehtud programmi vahehindamist. Ta lisas, et praegu

on geneetiliste ressursside programmi peamised partnerid Polli aiandusuuringute keskus, METK ja Tartu Ülikooli botaanikaaed.

Urmas Kruuse märkis, et maaelukomisjon võtab oma tööplaani geneetiliste ressursside säilitamise ja selle tuleviku teema (sh Polli aiandusuuringute keskuse olukord ja murekohad). Komisjoni esimees tänas külalisi sisuka arutelu ja küsimustele vastamise eest.

4. Info ja muud küsimused

Infot ja muid küsimusi ei olnud.

(allkirjastatud digitaalselt)
Urmas Kruuse
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Jaanika Lokk
protokollija